

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼

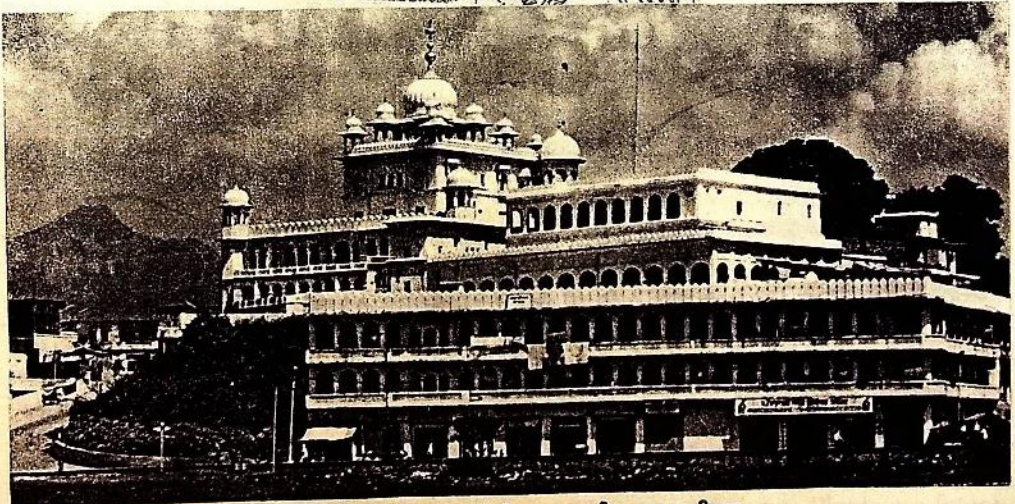
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ , ਰਾਮਗੜੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ)

GURMAT SANDESH

(Monthly News Letter of Ramgarhia Association , Woolwich)

Mar/Apr..2003

ਵੈਸਾਖੀ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ !

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ , ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

Takhat Sri Keshgarh Sahib, Anandpur Sahib, (City of Joy)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁ-ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਣ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਕਮਾਲ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿੱਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਵਿਚਲੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਈਏ ਕਿ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਛਾਣ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਪ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਓ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਬਾਲ-ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਝੂਠੀ-ਮੂਠੀ ਦੇ ਅਸਲ ਵਰਗੇ ਖੁੱਪ ਲੜਨਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਦ੍ਰੋਹੀ-ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵਹਿਣ ਫਿਰ ਕਦੀ ਮਨਾ ਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿਦ੍ਰੋਹ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਜਿਸ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਨ੍ਹੇ ਉਸਾਰਨੇ, ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤਵੱਜੋਂ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਹੀ ਇੱਕ ਬਲਵਾਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੋਈ।

ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ। ਸਿੱਖ ਬਹਾਦਰ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਅਣਖ ਇਤਨੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋ ਹੀ ਆਰੰਭੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਆਪ ਹੀ ਜੁਟਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੱਥਾਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਸੀਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚੱਤਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਬਖਸ਼ੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਚਰਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀ ਸੂਝ ਭਰ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅੱਗੇ ਅਣਖ ਨਾਲ ਡੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇੱਕ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਸਾਰੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੀਰਾ ਬਹਾਦਰ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਇਰ ਹੀ ਕਿਦਰੇ ਮਿਲੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਚੱਲ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆ ਗਏ। ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਕੀ ਤੇ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਕੀ? ਉਸਨੂੰ ਓਢੇ ਹੀ ਮੁੜ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦਿੱਲੀ ਚੱਲ ਕੇ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦੇਵੇਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਦਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੁਆ, ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨੈਂ ਕੇ ਦਿਲ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅੱਗੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਬੋਲੇ।

ਆਓ ਹੁਣ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖੜੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਮੂਨਾ ਵੇਖੀਏ। ਆਖਰਾਂ ਦੀ ਠੰਡ, ਕਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ, ਸਰਸਾ ਦਾ ਹੜਾ ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਠਿੱਲ੍ਹ ਪਈਆਂ। ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਤ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨੌਰ-ਪੁਰਖ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਮੁੜ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਬਹਾਦਰ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵੱਧਦੇ ਹਨ, ਪਿਛੋਂ ਕੌਣ ਮੁੜੇ? ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਸਨ। ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਉਪ੍ਰੰਤ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਸੇ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੀੜ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਉਪ੍ਰੰਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ। ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਪਰੰਤੂ ਲਿਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਸਨ। ਬੀੜ ਦੇ ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਸੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰਥ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਚਿੰਤਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਈ ਛਾਪ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਚ ਪਾਏ ਦੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਚੀਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਧੂਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜੁਗਤ ਰਾਗ ਹੈ। ਪਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਾਵਿ-ਛੰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰ: ਇੰਦਰ, ਮਹਿਸ਼ਸੂਰ, ਸੰਭ, ਨਿਸੰਭ ਤੇ ਸਰਣਵਤਬੀਜ ਆਦਿ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਇੱਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਚਿਤ੍ਰਤ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰਤ ਹੈ: ਵੱਡੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲਾ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ, ਅਣਖ ਦਾ ਪੁਤਲਾ, ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮ, ਰਸਮਿਕ ਵੈਰਾਗੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਸਮੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਛਾਪ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕਾਰਜ ਉੱਪਰ ਲਗੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਚੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਰ ਮੋਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਚਮਤਕਾਰ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਂਤ-ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਸੇਵਾ-ਪੁੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕ ਹੀ ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰੋਹ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਬੀਜ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਵੇ, ਅੱਠਵੇ ਅਤੇ ਨੌਵੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗਲਤ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤਾਂ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਨਵੀਂ ਵਾਂਗਰ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਰੋ-ਜਗਾਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸਵੈਨਾਮ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਤੇ ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਇੱਕ ਬਲਕਾਰ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ੧੬੬੯ ਈ ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਹੇ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਰਸਮ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਇਆ **ਅੰਮ੍ਰਿਤ**। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। **ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਲੋਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਪਛਾਣ ਮਿਲ ਗਈ।** ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਿੱਚ ਬੰਨਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ **ਖਾਲਸਾ** ਕਹਿ ਕੇ। ਖਾਲਸਾ ਖਾਲਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੁਧ, ਨਿਰੋਲ, ਬਿਨਾ ਮਿਲਾਵਟ। ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਗਯਾ ਜਾਂ ਨਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਖਾਲਸਾ ਨਾਮ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। **ਖਾਲਸਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।**

ਅੰਮ੍ਰਿਤ - ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮੋਤ ਤੇ ਬਚਨਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਪੰਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ **ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਤ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਉਹ ਜਹਾਲਤ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।** ਮੋਤ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਜਹਾਲਤ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਸਮਝ ਕੇ ਜੀ ਲਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਅਬਾਦ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੇ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੋਤ ਦਾ ਡਰ ਅਸਲੇ ਉੱਭ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਬਾਣੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ।

ਵਿਚਾਰ-ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ **ਪੰਜ** ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। **ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨੋ-ਵਿਆਗਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਉਹ ਫਜ਼ੂਲ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਵੀਂ ਤੇ ਨਰੋਈ ਸੌਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੇ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਮਰਯਾਦਾ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਬਰਾਦਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਦਵੈਤ ਦਾ ਭਾਵ ਮੁਕਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਮੁੱਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਇੱਕਲਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਪੂਰਬ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।** (ਡਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਬਾਣੀ ਵਿਵੇਚਨ ਦੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰਸ਼ - ਪੋਸ਼ਥ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਥਾਨੂ)

ਖਿਮਾਂ ਜਾਚਣਾ - Apologies

ਅਸੀਂ ਖਿਮਾਂ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀਤਾਂ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੋ।

We apologise that for obvious reasons, we could not continue the serialised sections - Introduction to Sikhism and Encyclopaedia of Sikhism in this issue. Please see future issues

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ - ਸੰਕਲਨ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ, ਹਿੰਦੀ, ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਸੰਕਲਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ੧੭੫੫ ਬਿ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਛੋਟਾ ਗਰੰਥ ਜੀ ਜਨਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਧਾਮ ।
ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਪਚਵੀਜਾ, ਬਹੁਤ ਖਿਡਾਵੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਮ ।
ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੀ ਪਿਆਰਾ ਅਪਣੀ ਹੱਥੀ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਖਿਡਾਇਆ ।
ਸਿਖਾਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ, ਜੀ! ਨਾਲ ਚਾਹੀਏ ਮਿਲਾਇਆ । ੨੨੩
ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਗਰੰਥ ਹੈ ਉਹ, ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਹੈ ਖੇਡ ।
ਨਾਲਿ ਨ ਮਿਲਾਇਆ, ਆਹਾ ਪਿਆਰਾ, ਕਉਨ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ । ੨੨੪

(ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ, ਚਰਣ ੧੪, ਹੱਥਲਿਖਤ ਖਰਤਾ)

ਪਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉੱਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਧਾਵਿਆਂ ਸਮੇਂ ਇਹ ਖਰਤਾ ਕਿਧਰੇ ਲੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਯਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਲੁੱਟ ਵਿੱਚ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਕਲਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਥਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ, ਕਿਉਂਕੇ ਉਹ ਉਮਰ ਭਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਲਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਂ ਖਿਲਰੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕਲਿਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਗੁੰਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਨੀਮੀ ਘਾਲ ਨਾਲ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਖਰੜੇ ਇੱਕਠੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸ਼ੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਇੱਕਤਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਸਵੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੋਗ ਲਿਖੀ ਚਿਠੀ (ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੭੧੩ ਈ) ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਚਿਠੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

ੴ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ॥

ਪੂਜ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾ ਪਰ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਡੰਡੋ
ਤਬੰਦਨਾ ॥ ਬਹੁਰੇ ਸਮਾਚਾਰ ਵਾਰਨਾ ਕਿ ਇਧਰ ਆਉਨ ਪਰ ਸਾਡਾ
ਸਰੀਰ ਵਾਧੂ ਕਾ ਅੰਧਕ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ॥ ਸੁਅਸਤ
ਨਾਹੀ ਰਿਹਿਆ ॥ ਤਾਪ ਕੀ ਕਥਾ ਦੋ ਬਾਰ ਸੁਨੀ ॥ ਪਰ ਮੰਦਿਰ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਮੇ ਕੋਈ ਆਲਗ ਨਾਹੀ ॥ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬਲੁ
ਛੂਟਿ ਗਇਆ ਹੈ ॥ ਸਿੰਘ ਪਰਬਤਾਂ ਬਬਨਾ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬਸੇ ਹੈਨ ॥
ਮਲੋਛੋ ਕੀ ਦੇਸੁ ਮੇ ਦੋਹੀ ਹੈ ॥ ਬਸਤੀ ਮੇ ਬਲਕ ਜੁਵਾ ਇਸਤਰੀ
ਸਲਾਮਤੁ ਨਾਹੀ ॥ ਮੁਛੁ ਮੁਛੁ ਕਰਿ ਮਾਰਦੇ ਹੈਨ ॥ ਗੁਰੂ ਦਰੋਹੀ ਬੀ
ਉਨਾ ਦੇ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ ਗਏ ਹੈਨ ॥ ਹਿੰਦਲੀਏ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮੁਕਬਰੀ
ਕਰਦੇ ਹੈਨ ॥ ਸਬੀ 'ਚਕੁ' ਛੋੜ ਗਏ ਹੈਨ ॥ ਮੁਤਸਦੀ ਭਾਗ ਗਏ ਹੈਨ ॥
ਸਾਡੇ ਪਰ ਅਬੀ ਤੋ ਅਕਾਲ ਕੀ ਰਛਾ ਹੈ ॥ ਕਲ ਕੀ ਖਬਰ ਨਾਹੀ ॥
ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਟਲ ਹੈਨ ॥ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤਰੇਲੇ ਦਾ ਹੁਕਮ-
ਸਤੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ॥ 'ਪੋਥੀਆ' ਜੋ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਹਾਥਿ ਭੇਜੀ ਬੀ
ਉਨਾ ਵਿਚਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ੩੦੩ 'ਚਰਿਤਰ ਉਪਾਖਿਆਨ' ਦੀ ਪੋਥੀ

ਜੋ ਹੈ ਸੇ ਸੀਹਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹਲ ਵਿਚਿ ਦੇਨਾ ਜੀ॥ 'ਨਾਮ ਮਾਲਾ' ਕੀ
ਪੋਥੀ ਦੀ ਖਬਰੁ ਅਬੀ ਮਿਲੀ ਨਾਹੀ ॥ 'ਕਰਿਸਨਾਵਤਾਕ' ਪੂਰ-
ਬਾਰਧ ਤੋ ਮਿਲਾ ॥ ਉਤਰਾਚਪ ਨਾਹੀ ॥ ਜੇ ਮਿਲਾ ਅਸੀ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ॥
ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਗੋਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬੰਦਾ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਭਾਗ ਗਇਆ ਹੈ ॥
ਸਾਹਿਬ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰਨਗੇ ॥ ਤੇਲਾ ੫ ਸੋਨਾ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਕੀ ਘਰਨੀ
ਕੇ ਆਭੂਖਨ ਲਈ ਗੁਰੂਕਿਆਂ ਖੰਡੂਰ ਸੇ ਭੇਜਾ ਹੈ ॥ ੧੭ ਰਜਤਪਨ
ਬੀ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਸੇ ਭਰ ਪਾਨੇ ॥ ਪੰਜ ਰਜਤਪਨ ਇਸੇ ਤੋਸਾ ਦੀਆ ॥
ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਰਕਾ ਬੀ ਹੈ ॥ ਇਸ ਸੇ ਉਨਿ ਜਾਵੇਗੇ ॥ ਮੁਸਤਦੀਓ
ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਹੀ ਦੀਆ ॥ ਜੋ ਦੇਦੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸਹਿਰ ਸੇ ਹੁੰਡੀ
ਕਰਾਇ ਭੇਜਦੇ ॥ ਅਸਾਡੇ ਸਰੀਰੁ ਦੀ ਰਛਿਆ ਰਹੀ ਤਾਂ
ਕੁਆਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਆਵਾਂਗੇ ॥ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ੨੨ ॥
ਦਸਖਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ॥ ਗੁਰੂ ਚਕੁ ਬੁੰਗਾ ॥ ਜੁਆਬ ਪੋਰੀ ਮੇ

ਇਸ ਚਿਠੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੰਕੇਤ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਕਥਾ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ), ਚਰਿਤਰ ਪਖਯਾਨ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਸਿਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਚਨਾ, ਦਸਮ ਗਰੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਯਤਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲਣਾ ਦੁਰਲਭ ਸੀ।

(ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕ: ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ - ਪਨਵਾਰ ਸਹਿਤ । ਭਾਗ ਤੀਜਾ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ)

On this Vaisakhi day...

A Short tribute to the Tenth Master- Guru Gobind Singh ji

"He who trieth to rule over another, is a fool, an indiscriminate wretch." - Guru Nanak.

It may be said, that whereas Guru Nanak gave meaning to life, Guru Gobind Singh invested death with a new purpose.

Writes Sayyad Mohd. Latif, eulogising the merits of Guru Gobind Singh's contribution: "He was a lawgiver in the pulpit, a champion in the field, a king on his *masnad* and a faqir in the society of the Khalsa." (*A History of the Panjab, Calcutta, 1890*).

Thus Guru Gobind Singh gave man the message of the whole man.

Dr. Sir Gokal Chand Narang is in our view quite justified in saying that "though he did not actually break the shackles that bound his nation, he had set their souls free, and filled their hearts with a lofty longing for freedom and ascendancy. He had broken the charm of sanctity attached to the lord of Delhi and destroyed the awe and terror inspired by Moghal tyranny." - (*Transformation of Sikhism, Delhi, 1960 p.98*)

In the words of Prof. Bannerjee: "It is undeniable that Guru Gobind Singh must be counted amongst the greatest of Indians of all ages. The object he attempted was great and laudable, and the means which he adopted were such as a comprehensive mind could alone have suggested. (And) it will not do us to forget that whatever else he might have been, Guru Gobind Singh was first and foremost a religious leader. None but a person of a saintly disposition, highly spiritual and a complete resignation to the Will of God could have behaved as he did during the acute crisis of his life.

Leaving his home and everything in the hands of the enemy, he bids farewell to Anandpur, and with his ranks depleted and his family dispersed, he arrives at Chamkaur and is at once surrounded by the Moghals and the hill chiefs. After a superhuman fight against the heaviest of odds, in which his sons and chosen companions fall one after another before his eyes. He stealthily leaves the place and for sometime is hunted like a wild animal. He receives the news of the barbarous and brutal murder of his young sons and no less tragic death of his mother. He faces all this with the most supreme composure, and serenely goes on with his work as if nothing has happened. He compiles a new recension of the Granth Sahib, adds to his own compositions and busies himself in laying strong the foundations of Sikhism in the Malva tract. Certainly, no mere politician or soldier could have done it.

A man who preached that "the temple and the mosque are the same.", could not have been the enemy of a community or class. There is nothing in the Guru's life and writings to support any such conclusion. He had left the leadership to the collective wisdom of the community knowing fully well that it would throw up its own leaders as need arose, and that the Guru's hopes were not belied is shown by the part that even such obscure men as (Nawab) Kapoor Singh and Jassa Singh Kalal played in the Sikh war of independence. (They) blunted the edge of Abdali's aggressive power which even the Marathas failed to resist, and turned his great triumph at Panipat into a barren victory." - (*Evolution of the Khalsa - Part II by Prof. Bannerjee, Calcutta, 1962, pages 156-160*)

A fuller and more comprehensive estimate of the achievements, both subtle and apparent, of this great prophet of hope must, however, await a more appropriate forum. Suffice it to conclude here in the words of a Sikh chronicler, Bhangu Rattan Singh, "The Guru created the Khalsa, for he wanted to transfer sovereignty to the poor of our land, so that they might remember in the days to come that there was also in history a Guru by the name of GOBIND SINGH!" - (*Prachin Panth Parkash, by Rattan Singh Bhangu*)

(Presentation by P.S. Matharu)

Building Report

Members visiting the Gurdwara regularly, must have observed the various repairs and renovations etc which have been carried out since the present committee took charge. However, for record purposes and those members who come to the Gurdwara occasionally, a brief building report is given below. The services and participation of the building team, committee members in particular and the Sadh Sangat in general, is greatly appreciated.

62 Crescent Road - As many members are no doubt aware, this building has taken a very long period of time to complete. However, due to the determination & resolve of all the managing committees, their working teams and the voluntary members, the ground floor halls of this building were completed some years ago, but the flats on the upper floors remained incomplete. We are pleased to report that the flats on these floors have now been completed and rented out.

Main Gurdwara Building - Masons Hill - The following works has been carried out:

- (a) One of the residential flat, located at the rear of the building, has been completely renovated.
- (b) The renewal of the electrical wiring of the building is in progress.
- (c) The *Blue Asbestos*, discovered in the basement, has been removed.
- (d) Wooden panels have been erected over the central heating radiators in the dining hall.
- (e) The dining hall floor covering has been renewed.
- (f) Rubber chair-feet on all the chairs have been replaced.

Lift installation - This was a major project involving careful planning and handling. However, after years of planning and deliberations, the installation work will commence on the occasion of the Vaisakhi festival on 14th April, 2003 in the presence of *Panj Piareys*. The approved plans and other relevant information was displayed on the notice board.

To meet the cost of this vital and large project, appeals for monetary donations were made, and as usual the Sadh Sangat has donated large sums of monies. A list of donors appears elsewhere in this issue.

For obvious reasons, due to the installation of the lift mechanism, various alterations have been made to some of the rooms on the first and second floors.

Office Management - Some very important improvements have been made to facilitate the administrative structure. A comprehensive Computer System has been put in place for the day to day management as well as for the long term preservation of the official records. Members are welcome to ask for details from the General Secretary and the Treasurer. A website is being developed, suggestions are most welcome.

Kitchen - Numerous small additions and improvements have been made to the existing facilities to assist the Sewadars in the preparation of the Langar and other general use of the Kitchen. The participation and contribution of the ladies of the Istri Sat Sangh and other members, is greatly appreciated.

External & Internal Works carried out by Contractors - The following works have been carried out by D.J. Builders:

- (a) The boundary wall has been completely renovated, including copings.
- (b) A disabled access-ramp has been put in place in front of the small front entrance door. The

inner area between the boundary wall and the main building has been made level and even by laying new slabs.

(c) The terrazo pattern , on the floor infront of the large main gates , has been grinded & polished.

(d) Bird control has been improved over the main entrance doors - behind steel sheets.

(e) External main metal gates , entrance masonary structure and the balcony structure has been painted.

Internal:

(a) Main Water Supply - to meet the necessary requirement of adequate water for the kitchen use , the flow of water supply has been increased by the necessary pipe changes.

(b) New copper cylinder , cold water tank in the loft has been installed; supply from these tanks leads to all the W.Cs - male and female. Relevant electrical works completed and old and redundant pipes have been removed.

(c) The old shoe-room has been converted into residential accommodation for the Jathas.

(d) The old Jatha room on the first floor has been enlarged by removing existing partitions and is currently used as a shoe-room.

Extention Programme - This is another very ambitious project. The plans for this project were also displayed on the notice board for the information of the members and their comments. The plans have now been submitted for the necessary planning permission.

Briefly, the following changes will take place:

(a) The Kitchen and toilet facilities will be relocated in the basement.

(b) The dining hall will be extended towards the outer boundary wall.

(c) The main prayer hall will also be extended likewise.

(d) Mezzanine floor will have additional accommodation for future projects.

A Glimpse if it may appeal to you !

Guru Gobind Singh ji , never wielded arms except to save a soul. Whoever died under his bow , died on earth only to live in Heaven. Guru was God-Sent. He was all love. He was the saviour come to earth. He created an ideal man--Khalsa. He struggled to establish, the Kingdom of Heaven on earth, but not to wreak vengeance or build an Empire. Where love abides there is no room for revenge. It was not for him to take arms against those who slew his sons. When he took to arms, it was to save the stricken Panjab or down-trodden Kashmir, where Islam was being forced upon people at the point of the sword. The Guru raised his sword not for personal ends but for righteousness - for saving and upholding Hindu Dharma from the bigotry and oppression of the Muslim rule.

*"Lo, a man is born amongst men
--chivalrous , unfathomable, singular and unique."
----Bhai Gurdas Singh*

ਮਾਰਚ ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਕੁੱਝ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਦਿਹਾੜੇ ।

- ਮਾਰਚ ੧ - ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ - ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਕਰਕੇ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ।
- ਮਾਰਚ ੩ - ੩ ਮਾਰਚ ੧੯੨੧ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ੨੧ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵਾਪਰੇ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਡੂੰਘੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।
- ਮਾਰਚ ੪ - (ੳ) ੧੭੧੬ ਈ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੀਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ੭੪੦ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸੋਮੋ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਤਲ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤੇ ੧੧ ਮਾਰਚ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ । ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ।
(ਅ) ੧੮੯੨ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵਿਦਿਅਕ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ।
- ਮਾਰਚ ੯ - ਬਾਗ਼ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਉੱਤੇ ੧੭੮੩ ਈ ਵਿਚ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੀਸ ਗੰਜ, ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਵਾਏ।
- ਮਾਰਚ ੧੧ - ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਇਆ ।
- ਮਾਰਚ ੧੩ - ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਉਡਵਾਇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਣ ਨਿਭਾਇਆ ।
- ਮਾਰਚ ੧੪ - (ੳ) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ।
(ਅ) ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ੧੪ ਮਾਰਚ ਸੰਨ ੧੮੨੪ ਈ ਨੂੰ ਨੌਸ਼ਹਿਰੇ ਲਾਗੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਹੋਈ । ਆਪ ਪਿੰਡ ਸਹਰਾ (ਇਲਾਕਾ ਬਾਂਗਰ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਬਿ ਵਿਚ ਭਾਈ ਦੀਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ *ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ* ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ।
(ੲ) ੪੦੦ ਅਕਾਲੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ ਸਰਦਾਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮਿਰਜਾ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਜੈਤੋ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।
- ਮਾਰਚ ੧੫ - (ੳ) ਬਾਗ਼ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਧੌਲਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿਚ ੧੭੬੬ ਈ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
(ਅ) ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ (ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ) ਮਰਦੋ (ਅੰਬਾਲਾ) ਦੇ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨੂੰ (੧੭੬੪ ਈ) ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
- ਮਾਰਚ ੧੬ - ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ (੧੮੪੯)
- ਮਾਰਚ ੧੭ - (ੳ) ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਗਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ।
(ਅ) ਸ਼ੇਰਿ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਈ ਲੜਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਠਾਣਾ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ੧੮੨੪ਈ ਵਿਚ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ।
- ਮਾਰਚ ੨੦ - (ੳ) ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ । (ਅ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ ।
- ਮਾਰਚ ੨੨ - ੪੦੦ ਅਕਾਲੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਚੱਕ ਨੰ:੧੩੩,ਸਰਗੋਧਾ ਦੀ ਜੱਥੇਦਾਰੀ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ।
- ਮਾਰਚ ੨੩ - ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਚਾੜ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰੀ ਕੇ ਪਤਣ , ਦਾਹ-ਸਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਆਈ ਤਾਂ ਕਿ ਕੰਨੋ-ਕੰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ - (੧੯੩੧)
- ਮਾਰਚ ੨੪ - ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਰੰਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ (੧੮੩੦-੧੯੦੯) - ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ । ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੰਤਸੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲਗਨ ਲਗੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ (ਵੱਡੇ ਭਰਾ) ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ।
- ਮਾਰਚ ੨੬ - ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਜਨਮ ੧੭੭੪ ਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਬੜੇ ਸਾਧੂ-ਸਭਾਉ ਤੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਨ ।
- ਮਾਰਚ ੨੭ - (ੳ) ਰਾਜਾ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਕਤਲ (੧੮੩੩ਈ) ਇਹ ਡੋਗਰਾ ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਕਾ ਭਾਈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸੀ । ਸ਼ੇਰਿ-ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ।
(ਅ) ੪੦੦ ਅਕਾਲੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ ਸਰਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਹੋਵਾਲ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੀ ਜੱਥੇਦਾਰੀ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ।
- ਮਾਰਚ ੨੯ - (ੳ) ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ੨੯ ਮਾਰਚ ੧੭੪੮ ਈ ਦੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਕੇ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ।
(ਅ) ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਤਖਤ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (੧੮੪੯ ਈ) ਇਹ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਸੀ ।
- ਮਾਰਚ ੩੦ - (ੳ) ਮੁੱਗਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ੧੭੪੭ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮ ਰਾਉਣੀ, ਜੋ ਪਿਛੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇਆ, ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ । ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੇਖ ਦੇਖ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲਗਾ ।
(ਅ) ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ੧੯੧੭ ਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ।
- ਮਾਰਚ ੩੧ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਸਰਧਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਈ (੧੯੭੩) ਪਹਿਲੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਾਇਲਾਂ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਹੀ ਨਾਲ ਪਾਵਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚੋਂ ਗਾਰ ਕੱਢੀ ਗਈ ।

ਅਪਰੈਲ ੨ - ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ੨੯ ਮਾਰਚ, ੧੮੪੯ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਗਪਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੰਨ ੧੮੫੦ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ-ਹੀਣ ਕੀਤਾ।

ਅਪਰੈਲ ੩ - (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਨੇ ੧੭੬੪ ਈ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਮਤ ੧੮੨੧ ਵਿਚ ਰੱਖੀ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼ (ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ) ੧੬੫ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ (ਸਰਹਾਲੀ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਟਾਪੂ ਤੇ ੩ ਅਪਰੈਲ ੧੯੧੪ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੪ - ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੫ - (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੨੨ ਬਿ (ਸੰਨ ੧੬੬੫ ਈ) ਵਿਚ ਗੁਰਗਈ ਤੇ ਬੈਠੇ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸੰਮਤ ੧੭੨੧ ਬਿ (ਮੁਤਾਬਿਕ ੧੬੬੪ ਈ) ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।

(ੲ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਅਹਿਦਨਾਮਾ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੬ - ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੭ - (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਮਤ ੧੭੦੧ ਬਿ (ਸੰਨ ੧੬੪੪ ਈ) ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।

(ਅ) ੫੦੦ ਅਕਾਲੀ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥੇ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਚੱਕ ਨੰਬਰ ੧੩੩, ਸਰਗੋਧਾ ਦੀ ਜੱਥੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਜੋਤੋ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਅਪਰੈਲ ੮ - ਕਪੂਰੀ ਪਿੰਡ (ਪਟਿਆਲਾ) ੧੯੮੨ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਵਿਰੁਧ ਮੋਰਚਾ।

ਅਪਰੈਲ ੯ - (ੳ) ਦੀਵਾਨ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ੧੭੪੫ ਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ਅ) ਹਰਦੁਆਰ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ੧੭੯੬ ਈ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੧੦ - ਗੁਰਮਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਕਿ ਕਸੂਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਵਾਬ ਦੇ ਪੰਜੇ ਤੋਂ ਛੁੜਾਈ ਜਾਵੇ। (੧੭੬੩)

ਅਪਰੈਲ ੧੧ - ੧੭੬੨ ਈ ਵਿਚ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੂਰ ਕੇ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੇ ਮੁੜ ਉਸਾਰਿਆ।

ਅਪਰੈਲ ੧੨ - (ੳ) ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ, ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ, ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਸਪੱਖਰ ਦੇ ਘਰਨਾਂ ਨਾਲ ੧੮੮੫ ਈ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਹੌਰ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ।

(ਅ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ੧੮੭੬ ਈ ਵਿਚ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਏ।

ਅਪਰੈਲ ੧੩ - (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੇਲਾ ਮਨਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। (ਸੰਨ ੧੫੫੯) ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਾਉਲੀ ਵਿਚ ਜਲ ਭਰ ਆਇਆ ਸੀ।

(ਅ) ੧੭੫੬ ਬਿ (੧੬੯੯ਈ) ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਵੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖਾਲਸਾ ਸਜਿਆ।

(ੲ) ੧੮੦੧ ਈ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ।

(ਸ) ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਸੰਨ ੧੭੪੬ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਹ) ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ੧੮੧੪ ਈ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

(ਕ) ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ੧੮੬੧ ਈ ਵਿਚ ਚਲਾਈ।

(ਖ) ੧੯੧੯ ਈ ਵਿਚ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖੂਨੀ ਸਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਬੇ-ਗੁਨਾਹ ਪੰਜਾਬੀ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ।

(ਗ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ੧੩ ਸਿੰਘ (੧੯੭੮ ਈ) ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਣ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸਾਗ ਧਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਅਪਰੈਲ ੧੪ - ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੋਲ ੧੯੮੨ ਈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਾਇਮ ਹੋਈ।

ਅਪਰੈਲ ੧੬ - (ੳ) ਦਿੱਲੀ ਤੇ ੧੭੮੧ ਈ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ।

(ਅ) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਨ ੧੯੬੧ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ।

ਅਪਰੈਲ ੧੭ - ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ (੧੭੬੬) ਨੂੰ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਪਹਾੜ ਗੰਜ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕੀਤਾ।

ਅਪਰੈਲ ੧੮ - (ੳ) ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ੧੯੦੮ ਈ ਵਿਚ ਹੋਈ।

(ਅ) ੫੦੦ ਅਕਾਲੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਹੋਵਾਲ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜੋਤੋ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ੧੯ - ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ੧੮੫੪ ਈ ਵਿਚ ਵਲਾਇਤ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

ਅਪਰੈਲ ੨੦ - ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੱਲ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦਾ ੧੮੧੬ ਨੂੰ ਰੂਚ।

ਅਪਰੈਲ ੨੧ - ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਨ ੧੯੧੩ ਨੂੰ ਹੋਈ।

ਅਪਰੈਲ ੨੩ - ਜੈਤੋ ਦੇ ਸਰੋਚੇ ਦੇ ਦੋ ਸਿੰਘ ੧੯੨੪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ।

ਅਪਰੈਲ ੨੪ - ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ (੧੯੮੦) ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

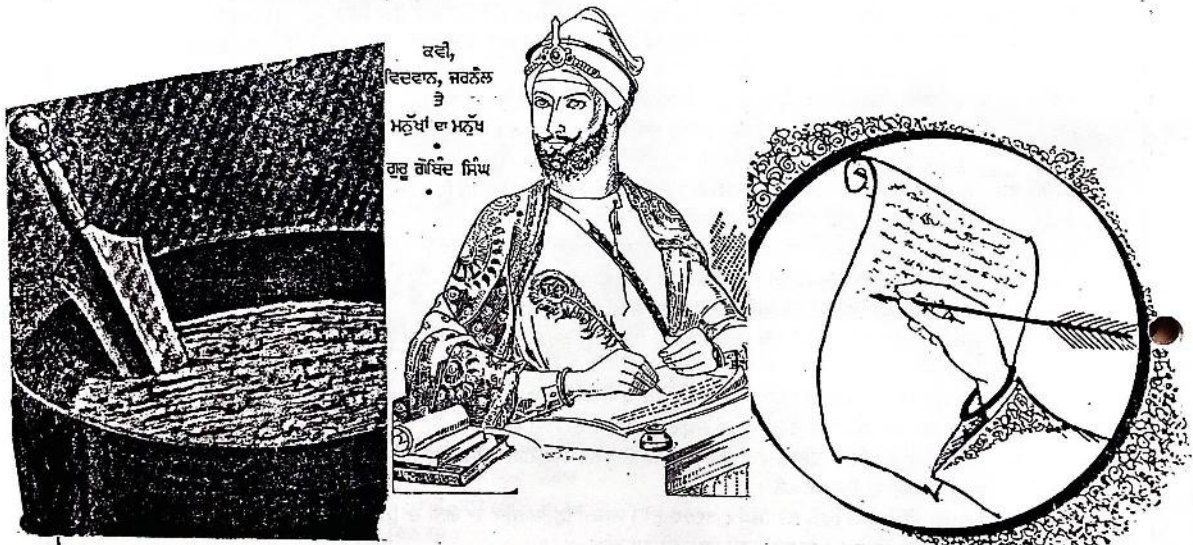
ਅਪਰੈਲ ੨੭ - (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੧੦੧ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅਖਰੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ ਚਲਿਆ। ਇਹ ਜੱਥਾ ਅਜੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਾਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਟਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਜੈਤੋ ਪੁਜ ਕੇ ਖੰਡਤ ਹੋਏ ਪਾਠ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ।

(ਅ) ਦੋਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਾ ਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਅਪਰੈਲ ੨੮ - ਜਨਮ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਜੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬਾ ਦੀ ਟਿੱਤਰਾ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਛਾਗਲ ਦਾ ਜਲ ਪੀਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਨਾ ਛਕਣ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰਬਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ।

ਅਪਰੈਲ ੩੦ - (ੳ) ਜੰਗ ਭੰਗਣੀ - ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਰਮੌਰ ਵਿਚ, ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਪਾਉਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਭੰਗਣੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ੧੬੮੯ ਈ (ਸੰਮਤ ੧੭੪੬) ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਦੌਰੇ ਦੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ੭੦੦ ਮੁਰੀਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ (ਸੰਨ ੧੮੭੭) ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆ। ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਗੋਲਾ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।

ਪੁਰਾਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਤਿਨ ਚਾਰ ਨਾਮ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਨ, ਓਨੇ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

ਬਾਜਾਂ ਵਾਲਾ, ਕਲਗੀਧਰ, ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ, ਮਰਦ ਅਗੰਮੜਾ, ਨੀਲੇ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ, ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਪੰਥ ਰੱਖਸ਼ਕ, ਪੀਰਾਨੇ ਪੀਰ, ਪਟਨੇ ਦਾ ਨੂਰ, ਤੇਗ ਦਾ ਧਨੀ, ਚੋਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਦਿ।

ਪਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਮਾਇਆ - Donations

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਕਾਰਜ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਇਆ ਦੁਆਰਾ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਲਿਫਟ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈਆਂ ਸਫਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜ ਪਾਉਂਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਉਂਡ ਤੱਕ ਮਾਇਆ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਾਰੇ ਵੀਰਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਅਤੀ ਧਨਵਾਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ੇ।

In Sikh Gurdwaras most projects etc are completed with the monetary donations from the Sadh Sangat. This is a unique feature of the Sikh religion. However, at present a Lift is being installed at this Gurdwara. On the request of the Managing Committee the Sadh Sangat and members have donated large sums of monies - from £5 to £ 5000 have been donated. The Managing Committee is grateful for these generous donations. May the Waheguru bless everyone and bestow His benevolence on everyone.

Ajaib Singh Marwa	Harjit Singh	Ram Singh
Amarjit Singh Virdee	Istri Sabha	Sadhu Singh Matharu
Amrik Singh Virdee	Jasbir Singh Flora	Saranjit Singh Bhogal
Atma Singh Bhara	Jasbir Singh Panesar	Sarbpal Singh Bansal
Atma Singh Sian	Jaswinder Singh	Saroop Singh Kalsi
Azad Singh Chagger	Jaswinder Singh	Satnam Singh
Baldev Singh Jandu	Jaswinder Singh Bhambra	
Balwant Singh Bhogal	Jit Kaur Mankoo	Sewa Singh Nandhra
Balwinder Singh	Kewal Singh Jutley	Sudarshan Sood
Bibi Ajit Kaur Bhogal	Kirpal Singh Jhas	Sukhdev Singh Marwaa
Bibi Gulsharn K. Virdee	Kuldeep Kaur Seehra	Sulkhan Singh Sian
Bibi Surinder K. Kalsi	Kuldip Kaur	Surjit Singh Chuan
Charan Singh Matharu	Mankoo Family	Swaran Singh Dhooper
Charanjit Singh Sahota	Master Kartar Singh Seehra	Tarlok Singh
Dalbagh Singh Rehal	Mohinder Kaur Bhogal	Tarlok Singh Bhambra
Darshan Singh Panesar	Mohinder Singh Jutley	Tarlok Singh Matharu
Davinder Singh Kundi	Mohinder Singh Rehal	Valjinder Singh
Gian Singh Nandhra	Mohan Singh Nandhra	Amolak Singh Dhooper
Gian Singh Virdee	Mrs Amarjit Kaur Panesar	
Gupat	Nachatar Singh Jandu	Pritpal Singh Dhooper.
Gupat	Naranjan Singh Phull	
Gurbax Singh Bhara	Narinder Singh Bansal	
Gurbax Singh Bhurji	Nasib Kaur Phull	
Gurbachan Singh Ajimal	Nirmal Singh Bansal	
Gurcharan Singh Dhanjal	Nirmal Singh Vassan	
Gurdev Singh	Padam Family (of late Mrs Harbhajan Kaur & Assa Singh)	
Gurdev Singh Rayat	Pritam Singh Matharu	
Gurmail Singh Bhamra	Pritam Kaur Rayat	
Gurmit Singh Neta	Puran Singh Seera	
Gurnam Singh Vilku	Parghat Singh Bhogal	

We apologise to the members if any names have been omitted from the above list. We shall be grateful if members would get in touch with us in this regard.

The Managing Committee

ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਸੂਚਨਾ

(ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ: ਸ੍ਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੀਹਲ, ਮੀਰ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਜਦੋਂ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ , ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਮੁਰੰਮਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਜਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰ ਦਿਨਾਂ-ਸੁਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਬਿਲਡਿੰਗ ਰਿਪੋਰਟ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

62 ਕ੍ਰੈਸਟ ਰੋਡ - ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਫਲੈਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ , ਲਗ-ਭਗ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਭਾਗ ਪਾਇਆ ਹੈ ।

ਮੋਸਨਜ਼ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ - ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ:

(ੳ) ਇਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫਲੈਟਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

(ਅ) ਕੁੱਝ ਰਹਿ ਗਈ ਵਾਇਰਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਚਲੂ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ੲ) ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਤਹਿ-ਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਨੀਲੀ ਐਂਜਬਸਟਮ ਕੱਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ।

(ਸ) ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਏਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਨਵੀਨ ਢੰਗ ਦੇ ਪੈਨਲਾਂ ਨਾਲ ਕੱਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਨਾਲ ਹੀ ਫੋਟੋ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਿਤਕੀਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਹ) ਹਾਲ ਅਤੇ ਪਾਉਂਡੀਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ।

(ੳ) ਹੇਠਲੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਲਾਈਨੋ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਬਰ-ਪੈਰ (chair feet) ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਦਫਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ - ਦਫਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੁੱਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ , ਜਿਹਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸਰਬਪੱਖੀ ਕਮਪੀਊਟਰ ਸਿਸਟਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ , ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੌਖ ਹੋਵੇਗਾ , ਬਲਕਿ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ । ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇੱਕ ਵੈੱਬ-ਸਾਈਟ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂਬਰ ਸੁਝਾਓ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਰਸੋਈ (ਲੰਗਰ ਖਾਨਾ) - ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਕਈ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਾਈਜ਼ ਦੇ ਪਾਈਪ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ।

ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਕੰਮ - D.J. Builders (ਡੀ ਜੇ ਬਿਲਡਰਜ਼) ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਏ ਕਾਰਜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(ੳ) ਬਾਹਰਲੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰਲੀ ਕੰਪਿੰਗ ।

(ਅ) ਆਪਹਜਾਂ ਦੀ ਵੀਲ-ਚੇਅਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਰੈਂਪ (Ramp) - ਦਾਲਵਾਂ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਸ) ਵੱਡੇ ਮੁਖੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲੀ ਟਰਾਜ਼ੋ ਦੀ ਰਗੜਾਈ ਕਰਕੇ ਪਾਲਸ਼ ਆਦਿ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(ਹ) ਬਾਹਰਲੀ ਦੀਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਫਰਸ਼ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਸਾਵਾਂ-ਪੱਧਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਲੈਬਾਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।

(ਕ) ਮੁਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉਪਰ (ਸਟੀਲ ਸ਼ੀਟਾਂ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ) ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

(ਖ) ਮੁਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਗੇਟ ਨੂੰ ਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰਲੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਆਗਾਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ - ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਨਕਸ਼ੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਨੌਟਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂਬਰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਓ ਆਦਿ ਦੇ ਸਕੱਤਰ । ਹੁਣ ਨਕਸ਼ੇ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪਰੇਖਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

੧) ਰਸੋਈ (ਲੰਗਰ ਖਾਨਾ) ਟੌਇਲੈਟਸ,ਗੁਲਖਾਨੇ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਤਹਿਖਾਨੇ (Basement) ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਜਾਣਗੇ ।

੨) ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਬਾਹਰਲੀ ਦੀਵਾਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

੩) ਇਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲਾ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

੪) ਮਿਆਨੇ ਫਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਆਗਾਮੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਕਮਰੇ ਆਦਿ ਹੋਣਗੇ ।

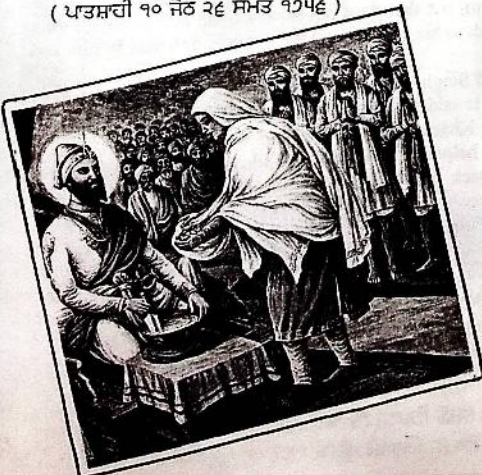
ਲਿਫਟ (Lift) - ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਅਤੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਆਰੰਭਤਾ ਸੁਭਸ਼ੁਭ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਲਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਲੈਨਿੰਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸ ਲਿਫਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਰਸਮ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2003 ਨੂੰ ਆਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਪਲੈਨ ਵੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਭੀ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੇ।

ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਅਪੀਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਡੇਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੂੰਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਦਾਨੀ ਸਜਣਾ ਦੀ ਲਿਸਟ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਨਵਾਦ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਾਨੀ ਸਜਣਾ ਨੂੰ ਧਨਵਾਦ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਲਿਸਟ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਣਾ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ - ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧਨਵਾਦ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਜੀ।

ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮੰਜਿਲ ਤੇ ਕੁੱਝ ਕੰਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਫਟ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਕਾਬਲ ਗੁਰੂ ਰਖੈ ਗਾ,
ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਅਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।
ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ,
ਕੇਸ ਰੱਖਣੇ—ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਮੋਹਰ ਹੈ।
ਕੱਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ,
ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਕੜਾ ਹੱਥ ਰੱਖਣਾ,
ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੀ,
ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਅਭਾਖਿਆ ਦਾ ਕੁੱਠਾ ਖਵੈ ਨਾਹੀ,
ਤਮਾਸੂ ਨਾ ਵਰਤਨਾ
ਭਾਦਨੀ ਤਥਾ ਕੰਨਿਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੌ ਮੇਲ ਨਾ ਰੱਖੇ।
ਮੀਣੇ, ਮਸੀਦੀਏ, ਰਾਮ ਰਾਈਏ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਬੈਸੇ,
ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ—ਵਾਗ੍ਰਿਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਨਾ,
ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣੀ—
ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਉਪਰ ਮੋਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।
(ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਜੇਠ ੨੬ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬)

In the Name of the One God may true Guru help us!
The Guru will protect the entire Sangat of Kabul;
We are much pleased with you all.
You should take Amrit from the Panj Piyara.
Maintain the hair unshorn; this is our seal/signia.
Do not neglect to wear the Kachha and Kirpan.
Keep the Kara on your arm.
Comb your hair twice a day.
The entire Sangat should never eat Kutha meat.
Never use tobacco in any form.
Do not associate with those who kill their daughters,
Meenas, Massands and descendants of Ram Rai.
Read Gurbani, recite Waheguru Waheguru.
Follow the Guru's religious practices (Rehat)
My blessings to the entire Sangat.
(Guru Gobind Singh, 24th May 1699 A.D.)

What is the mission of the Khalsa?

The Khalsa was the creation of the last living Sikh Master, Guru Gobind Singh. The ten Gurus had given more than 200 years of training to the Sikhs and wanted to demonstrate the type of Godman who would be perfect in all respects. He would be a model of Sikh principles. Guru Gobind Singh gave the Khalsa "*Amrit*" the baptism of the sword. He knelt before the *Panj Piyara* and begged for *Amrit*. He said that the Khalsa was his physical form and the embodiment of all that is best in the Sikh religion. He gave them the uniform of the five symbols and the five *Banis*. They were to be saint-soldiers devoted to the service of mankind.

The baptism of the sword was meant to create fearlessness in the Sikhs. They were enjoined to carry the *Kirpan*, for purposes of the defence of the others and for the uprooting of evil. This mission of the defence of the weak and the downtrodden gave an impetus to a spirit of service and sacrifice. The Khalsa Panth had to meet the need of the time- to protect the weak against the oppression of Moghul rulers. History shows how the Sikhs bore the brunt of Moghul tyranny and indignation. The two holocausts - *Chotta Ghallughara* of June 1746, when more than thirty thousand Sikhs were killed - clearly demonstrated that the Khalsa was always ready to meet the challenge of bigoted Muslim rulers. In the freedom struggle (1931 - 1947), the Khalsa Panth, gave a good account of itself. During the Chinese invasion in 1962 and Indo-Pak wars of September 1965 and December 1971, the Sikhs won many official awards for their heroism.

Some people suggest that the Khalsa was created only to meet the needs of the time. This is not correct. The Khalsa was intended to perpetuate the ideal of the godly warrior - the saint-soldier - which the Guru Nanak and Guru Gobind Singh had in mind. Here was a harmonious development of physical and spiritual personality within the *Grihst Ashram* (The state of a family man; the married life of a householder). Here the best characteristics of past and present were fused together to create a man for the future - A Khalsa - dedicated to the glory of God and freedom and dignity of man. Undoubtedly, Khalsa will come to the forefront in meeting any future crisis in any part of the world.

Are the five symbols really necessary ? - It has been found that the maintenance of a similarity of appearance is essential, not only for the sake of uniformity but also for sustaining the enthusiasm of an organisation. Such uniformity should be a living demonstration of the inspiration of the personality that created them. They symbolise the ideal and make it more real and meaningful to the followers.

The Sikh symbols were not intended to create a spirit of *exclusiveness* or of "*chosen people*". They were meant to serve as aids to the corporate life of the community. It may be possible for a man to devote himself to God without adopting any forms or symbols, but if he wants to join an organisation, he must keep up the disciplinary form of the group. One may be a good soldier without military drill and uniform, but that does not minimise the need for such in a regular army; in the same way, the Sikhs of Guru Gobind Singh stick to his uniform and the symbols ordained by him and find them a great aid in Panthic organisation.

It has been recorded in history that whenever Guru Gobind Singh was pleased with anyone, he welcomed him to the fold of the Khalsa. Lachhman Bairagi became Banda Singh. It is said that more than eighty thousand Sikhs received "*Baptism of the Sword*" within a few months of the creation of the Khalsa.

The symbols have kept the Sikhs united. They have also helped to maintain their ideals in great crises. Many Sikhs faced death but refused to shave off their hair - *kesh* - which is the most important of the five symbols. The maintenance of unshorn hair is in keeping with the idea of living according to the Will of God. The *kesh* symbolises the spiritual link with the Guru-power. Along with the maintenance of the five symbols, the leading of an exemplary life - *Rehat* - is essential. Abstinence from tobacco, *Halal** meat, wines narcotics and adultery is part of the discipline of a Khalsa. The code of conduct is a difficult one. Guru Gobind Singh valued the form of the Khalsa, and stated that so long as a Khalsa maintains the symbols, he will march to glory; when he shows indifference to them, his lustre will tarnish and fade away.

* *Halal meat is a ritual meat prepared by members of certain faiths; the animal's blood is drained off to produce white meat.*
(With thanks from the book "*Introduction to Sikhism*")

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਕਾਬਲ ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ ।
ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਆਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ,
ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਹਣਾ,
ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੋਹਰ ਹੈ,
ਕਛ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਕਰਨਾ ਨਾਹੀ,
ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਕੜਾ ਹਥ ਰਖਣਾ,
ਦੋਠੋਂ ਵਕਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੰਘੇ ਸਉ ਕਰਨੀ,
ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਅਭਾਖਿਆ ਦਾ ਕੁਠਾ ਮਾਸ ਖਾਵੈ ਨਾਹੀ,
ਤਮਾਕੂ ਨ ਵਰਤਣਾ ।
ਭਾਵਣੀ ਤਥਾ ਕੰਨਿਆ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇ ਨ ਮੇਲ ਰਖੇ ।
ਮੀਣੇ ਮਸੰਦੀਏ ਰਾਮਗਈਏ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾ ਥੈਸੇ ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਣੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪਣਾ,
ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਤ ਰਖਣੀ,
ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ।

ਸਤਰਾਂ ੧੪

ਭੇਠ ੨੬, ਸੰਮਤ ੧੭੫੬

ਦਸਮੇਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਾਬਲ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ੨੪ ਮਈ ੧੬੯੯ ਈ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ।
ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਲਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਣਹਾਰ ਸਪੁਤਰ ਅਤੇ ਸਪੁਤਰੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ੨੧ ਸਤੰਬਰ ੨੦੦੨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਾਰਕਿੰਗ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਅਤੀ ਉਦਰ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਛਪਿਆ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਿਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜਾ ਕੇ ਰਖੋ ਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋਗੇ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥਾ ਯੂ ਕੇ ਦੀ ਇਹੋ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ । - ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਯੂ।

ਵਿਚਕਰ ਦੋ-ਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਸ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰ ਰੱਬੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੇ ਜ਼ਾਬਿਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਧਾਰ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੋ-ਧਾਰੀ ਖੰਡੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੋ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਹਨ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੀਰੀ ਦੀ। ਕਿਉਂਕੇ ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਤਾ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਚਲਾ ਚੱਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਲਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨਾ ਆਰੰਭ ਹੈ ਨਾ ਅੰਤ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਪਹਿਲ ਹੈ ਨਾ ਅਖੀਰ ਹੈ - ਇਹ ਅਦਿ ਤੋਂ ਹੈ - ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ੧੯ ਦਾ- ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਦਾ।

ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਇਸ ਖੰਡੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਚਿਨ੍ਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਿਬਾਸ ਤੇ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ।

In the centre is the Two-Edged Sword, the Creative Power of God which controls the destiny of the whole creation. It is the Sovereign Power over life and death. One edge of the Sword symbolizes divine Justice, which chastises and punishes the wicked oppressors; the other edge symbolizes Freedom and Authority governed by Moral and spiritual Values. On the outside of the Two-Edged Sword we can see two Swords (1) On the left is the Sword of Spiritual Sovereignty (*Piri*) and (2) and on the right is the Sword of Political Sovereignty (*Miri*). There must always be a balance between the two, and the balance is emphasized by a circle inside. The circle is what is called the *Chakra*. This *chakra* is symbol of all embracing Divine Manifestation, including everything and wanting nothing, without beginning or end, neither first nor last, timeless Absolute. It is the symbol of Oneness, of the Unicity of Justice, Humanity and Immortality.

Almost all Sikh warriors used to wear it in the eighteenth century.

(From the book *The Turban and the Sword of the Sikhs*, by late Dr. Trilochan Singh)

(Panjabi translation by P.S. Matharu) (ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕ ਸਹਿਤ ਡਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ - ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਥਾਰੂ)

This News Letter is Compiled and Edited by Pritam Singh Matharu for and on behalf of Sri Gurdwara Sahib, Ramgarhia Association, Woolwich, London S.E.18 6EJ